

Is Open Orthodoxy Orthodox

Show# 243 | Oct 26th 2019

רש"י פרשת בראשית פרק ג פסוק ג

ולא תגעו בו - הוסיפה על הצווי, לפיכך באה לידי גרעון, הוא שנאמר (משלי לו) אל תוסף על דבריו:

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן פרק א

איזהו סייג שעשה אדם הראשון לדבריו הרי הוא אומר ויצו ה' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות (בראשית ב' י"ז) לא רצה אדם הראשון לומר לחוה כדרך שא"ל הקדוש ברוך הוא אלא כך אמר לה ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותון (שם ג' ג') באותה שעה היה נחש הרשע נוטל עצה בלבו אמר הואיל ואיני יכול להכשיל את האדם אלך ואכשיל את חוה הלך וישב אצלה והרבה שיחה עמה אמר לה אם לנגיעה את אומרת צוה עלינו הקדוש ברוך הוא הריני נוגע בו ואיני מת אף את אם תגעני בו אי את מתה. מה עשה הנחש הרשע באותה שעה עמד ונגע באילן בידי וברגליו והרתיעו עד שנשרו פירותיו לארץ.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף פה עמוד א

רבי זירא כי סליק לארעא דישראל יתיב מאה תעניתא דלשתכח גמרא בבלאה מיניה, כי היכי דלא נטרדיה.

רמ"א אורח חיים הלכות סוכה סימן תרכה

ומצוה לתקן הסוכה מיד לאחר יום כפור, דמצוה הבאה לידי אלו יחמיצנה (מהרי"ל).

Riddles of the Week

#1

רש"י בראשית פרשת בראשית פרק ב פסוק ב

ויכל אלהים ביום השביעי - רבי שמעון אומרנן בשר ודם שאינו יודע עתיו ורגעיו צריך להוסיף מחול על הקודש, הקדוש ברוך הוא שיודע עתיו ורגעיו נכנס בוס כחוט השערה ונראה כאלו כלה בו ביום.

מגיד משנה הלכות שביתת עשור פרק א הלכה ו

וצריך להוסיף וכו'. מדברי רבינו נראה שאין תוספת דבר תורה אלא בעינוי אבל לא בעשיית מלאכה לא ביוה"כ ולא בשבתות וזהו שכתב מתחיל לצום ולהתענות וזהו שלא נזכר בדבריו בהלכות שבת תוספת כלל מן התורה. ובפרק יוה"כ נראה שהדבר במחלוקת תנאים ששם יש מי שדרש יכול יהא מוזהר על תוספת מלאכה ת"ל וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה על עצומו של יום הוא מוזהר ואינו מוזהר על תוספת מלאכה וברייתא אחרת שנו שם ועניתם את נפשותיכם וכו' מכאן שמוסיפין מחול על הקדש וכו'. ימים טובים מנין תלמוד לומר תשבתו שבתות מנין ת"ל שבתכם הא למדת שכל מקום שנאמר שבות מוסיפין מחול על הקדש. ושם אמרו דאיכא מאן דמוקים לה להאי קרא לדרשא אחריתא והיא ידועה בגמרא שכל האוכל ושותה בתשיעי ונתענה בעשירי מעלה עליו הכתוב כאילו נצטוו להתענות ט' ועשירי והתענה ולזה כתב רבינו תוספת בענוי בלבד. אבל ההלכות נראה דעתם לפסוק כדברי הברייתא ששונה תוספת לכל יום קדש והביאו משני הברייתות מקצתן כאילו הן ברייתא אחת ופ"ק דר"ה (דף ט') אמרו דר' ישמעאל דורש תוספת מועניתם ור"ע דורש לכל האוכל ושותה וסובר רבינו שהם חולקים וידוע דהלכה כר"ע מחבירו. אבל דעת שאר המפרשים שתוספת יש מן התורה אפילו בשבתות וימים טובים וכן נראה מן ההלכות:

#2

בראשית רבה פרשת בראשית פרשה כב אות יג

ויצא קין מלפני ה', מהיכן יצא, רבי יודן בשם ר' איבו אמר הפשיל דברים לאחוריו ויצא, כגונב דעת העליונה, רבי ברכיה בשם רבי אלעזר ברבי שמעון אמר יצא כמפריס וכמרמה בבוראו, רבי חמא בשם רבי חנינא בר רבי יצחק אמר יצא שמח, היך מה דאת אמר (שמות ד) הנה הוא יוצא לקראתך וגו', פגע בו אדם הראשון א"ל מה נעשה בדיןך, א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי, התחיל אדם הראשון מטפח על פניו, אמר כך היא כחה של

תשובה ואני לא הייתי יודע מיד עמד אדה"ר ואמר (תהלים צב) מזמור שיר ליום השבת וגו', א"ר לוי המזמור הזה אדה"ר אמרו ונשתכח מדורו ובא משה וחדשו על שמו מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' וגו'.

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף יח עמוד ב

מיתבי, היה רבי מאיר אומר: אדם הראשון חסיד גדול היה, כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו ישב בתענית מאה ושלשים שנה, ופירש מן האשה מאה ושלשים שנה והעלה זרזי תאנים על בשרו מאה ושלשים שנה? כי קאמרינן ההוא - בשכבת זרע דחזא לאונסיה.

Selected audio from our listeners

Answers to the Questions

Answers to the questions 1 *click here*

Answers to the questions 2 *click here*

Answers to the questions 3 *click here*

Answers to the questions 4 *click here*

Answers to the questions 5 *click here*

Answers to the questions 6 *click here*

Comments on the Show

Comments on the show 1 *click here*

Comments on the show 2 *click here*

Comments on the show 3 *click here*

Comments on the show 4 *click here*

Comments on the show 5 *click here*

Comments on the show 6 *click here*

Comments on the show 7 *click here*

Comments on the show 8 *click here*

Comments on the show 9 *click here*

Comments on the show 10 *click here*

Comments on the show 11 *click here*

Comments on the show 12 *click here*

Comments on the show 13 *click here*

Comments on the show 14 *click here*

Comments on the show 15 *click here*

Comments on Previous Shows

Show 112 – Tznius Questions

Comments on the show 1 *click here*

Show 236 – Yeshivish VS Lubavitch

Comments on the show 1 *click here*

Selected emails from our listeners

Comments on the Show

Kudos to Mr. Lichtenstein for this week's show!

Yes Kudos!

To be honest, that when I heard about what the show's topic is, I just wanted to bang down the phone but I let it go a bit and then I heard that the transcript (not the Ukrainian...) was shown to leading rabbis I was relieved and kept the line running.

So to summarize the show regarding the two leading key figures in this new movement hosted in this week's show is...

There is an unapologetic difference between Lopatin and Katz that brings us to a major and extreme contradiction between those clergy that is not sensible to comprehend and that brings us to:

LOPATIN VS. KATZ

We will start with the latter:

Katz defined this movement and his position in particular as like someone is in the depth of hell and trying to grab and rescue the ninety percent of Jewish people who are drowning in the secular world and he is trying to save them from today's dangers (*is there any dangers?!*)

So to sum it all up, he considers himself kind of a missionary and like he said walking on a tightrope etc... trying to attract and to return the secular Jews.

[**To a simple** layman it feels a bit similar to a Chabad emissary only the difference is that Chabad doesn't compromise even a tiny bit on any single Halacha or custom under any circumstances whereas this new movement shifts and breaks away some major fundamental principles of Judaism and that is only on what was heard on this show (and that is more than enough).

Yes he won't compromise on Kitniyot or a second day but on three commandments that a person is required to sacrifice there they make sure to shift radically not that they are totally lenient with that but to compromise on issues that branch out from it and that is the most harsh and severe commitments required by every Jew.

1. Avodah Zara

There is no need for examples as it is straightforward

How many quotes that are plain and simple direct contradictions with the thirteen principles of faith?!

Uh huh they both vomited some garbage answers (*answers?!)* on almost everything, like *he* is actually *not* in the yeshivah staff or it has much deeper meaning to it....

OK Katz figured his way out with the quote that Mr. Lichtenstein challenged him that it is to attract some Jews by saying "Hey that Rabbi is cool so I will ask him everything".

So he is willing to make those statements which really looks like and at "face value" it is none other than a direct transgression of, yes the thirteen principles of faith.

And what is their success vs. Chabad ???

Maybe a few dozen leftists intellectuals that happen to have some knowledge of the Torah (*because if they dont, why start to attract them with this?*) will be attracted not that they will be drawn to this movement but maybe they will read some sermons or articles, maybe...

Whereas Chabad without any compromising have drawn hundreds of thousands maybe in the millions closer to Hashem and Torah

(If someone has a problem that some intellectuals will be left behind there are quite a few Kiruv organizations that can and do cater for intellectuals and without compromising).

And that is on what Katz said that he is doing it to rescue the other ninety percent

2. Gilyu Arayos

Alternative lifestyle is simple

And the entry of women clergy and everything around that even though you can say that is not Giluy Arayos but Responsa from previous generations proves that it stems from there and can bring to impure thoughts and it can be at some degree worse.

Especially in being lenient about uncovering a part of the body in shul, The Mishnah Berurah in hilchos tefillah quotes an halachic authority that even though it is known that the prohibition of LO SASIRU (לא תתורו) is only when it is done intentionally for pleasure, When it is a Makom Mechusah (מקום מכוסה) the prohibition is still in effect no matter what.

This is an example of something that can bring impure thoughts and I am sure if you start going through halachic authorities from generations you can find it a lot on how many גדרים וסייגים were imposed on this.

It looked like Katz is a strong advocate on Kitniyot whereas on the other subject he was found to be extremely lenient. If you would ask around even today's serious Torah scholars what they think the major leaders of the previous generation would compromise Ervah vs. Kitniyot I am sure the response would be the latter [that is of course on situations like מאכילין לו הקל].

3. Shfichas Damim

Well on this there aren't any direct hits (yet...it feels to me that they are in a direction of something like free end of life for the sick ...just kidding [I hope so...]).

But maybe Shfichas Damim can be and this is also to address Mr. Lichtenstein **the issue of alternative lifestyle.**

There are many many books of top tier physiologists of today and from yesteryear about these issues and they conclude that those are physiological problems and it can be born right by birth and mainly it develops in the first two years of life.

Yes and I heard that it is not mentioned at all by the left politicians and that is obviously for their political agenda that everyone is entitled for their lifestyle (it's time to vomit). And not only that they conceal it all because political junk.

(If you want some of those books regarding this subject I can send you some links and PDF's).

Now there could be a physiological way out on those issues, so why don't you and Katz turn over every stone for a solution that should be in favor of the Torah.

And when you put out statements of being sympathetic to those people and especially when there are some dangerous quotes about this from this new movement about this you are giving people a straightforward leniency to this without seeking for every different method to avoid that and voila you can live like that.

And then there are some people who can be attracted to both and by putting out those statements gives them a leeway it to be a normal way of life.

Maybe that can be similar to Shefichas Damim you are ruining their life by saying this.

I have numerous of examples in explaining it; I will give you a simple and a spiritual one:

The simple one:

If you see a toddler who is already two and he cannot walk yet wouldn't you try every therapist to help him walk??? Or maybe that that is his life and its normal for his body therefore he should live a crawling lifestyle....

The spiritual one:

OCD is known for putting its victims in endless doubts, so let's say you have a Yeshivah Bochur that developed it with doubts in Emunah ל"ע would you let him live like that????? would you say well it is a sickness and leave him like that?????

Of course not!

Therefore there is no question that the same is by this situation. Yes and even though this new movement gets fooled by today's liberals who are trying to make it normal.

OK now with Lopatin

Lopatin's perspective on this movement that this movement is good way for open-minded or liberal ORTHODOX Jews to live with, which is a direct opposition with Katz's opinion on this movement.

SO so so

There is a major discrepancy and contradiction with two key leaders in this new movement.

Katz's opinion is that this movement is not for the orthodox at all as clearly stated in the show and not only that they should refrain and stay away from it. **דיעבד שביעבד**

Whereas Lopatin's opinion that this movement is a **לכתחילה** for an open minded, liberal,...fill the blank, Jew

One more comment on Lopatin, the way figures out those simply put funny answers on each question looks like on the first glance like someone who is a bit naive c'mon you have one after the other hair raising quotes of major players. (A few of them were removed as not such influential players in the movement live in the show, you can hear it) and you drive them on a roller-coast with "deeper understandings". But at the beginning of the show Mr. Lichtenstein mentioned major degrees and decorations he was awarded, so he is certainly not so naive. Apparently with world subjects he has better knowledge and with the torah he is a bit naive (Maybe he should reconsider his position).

I have some critic to Mr. Lichtenstein as well.

How come you are more religious the Katz with this movement?

You said a couple of times on the show I will let my listeners to decide on what is right, when Katz said specifically that this movement is for the secular!!!

Also Rabbi Rosenthal has told you some halachic issues regarding how Katz concluded some Laws that contradict Halacha.

You had Katz on the phone and you let him pass on thin air. Why didn't you square on him regarding his verdicts in law???

And basically you let him pass very easy in a time where you could square on him at least how you do on others.

Aaron Schweitzer

R Dovid,

I usually really enjoy your podcasts (though I get a little uncomfortable when you push too hard on people who may not be expecting it).

I felt you really didn't add anything to this terrible Machlokes with YCT/OO. You used references to former Musmachim (Farber is clearly off the path, just as many YU and even Yeshivish students go off), and I think unfairly went back to Farber reference right after Katz implying KATZ really said Mitzrayim itself didn't happen.

When I came to law school straight from yeshiva back in 2004, I set up a bunch of Chavrusahs and learned a full Seder in the beis Medrash of the Hillel at Columbia. At that time, early yct was there too, and I railed and screamed against them all the time. I look back and feel terrible about it, as these are people who are just a very different wavelength, and trying to be as orthodox as we can be. If we don't attack Gerrer Takanos or basically any ultra orthodox changes, then we shouldn't claim those on the left aren't orthodox. We should understand Shivim Panim and that we can disagree with their proclamations, but if they are keeping Torah and Mitzvos saying they aren't orthodox (and engaging in off putting witch hunts and constantly noting everything they say or do) is not the way to greden the Torah in this world.

These articles (and now this podcast) just adds to hate and personal focus. Make a podcast stating clearly that R Farber said x and we disagree. Saying someone isn't

orthodox is a terrible tactic and not something people like Reb Chaim Shmulevitz would ever agree with.

Here was my response to a friend (who is an orthodox pulpit rabbi now) after he read Rabbi Rosenthal's examples of the outlandish yct grad statements in his catalogue of bad deeds by other Jews:

“I wouldn't be surprised if the individual events are true. That is still not the issue I have. There is no doubt that R ..... is barely on the edge of Orthodox Judaism, and generally follows what liberal society tells him is right or wrong. Do you know his story? Can you imagine anyone with his background being Frum 100 years ago? Do you know he gave his kidney (he backed up his rhetoric). Do we need to post pictures and write every month or so about how bad of a Jew he is? When he makes a Halachic opinion you think is wrong, state your disagreement. That is a Machlokes Leshem Shamayim. The fact that some rabbis are pushing leniencies on things is not a reason to claim every Jew who davens at a certain shul or goes to a certain school is now not orthodox. Do you think R Akiva posted about the Jews in the Galil following R Yose (Hagllili) who refused to forbid chicken parmesan? Even when Akavia Ben Mehallel was possibly excommunicated for his disagreements, his son was not. Until the austritt I'm not sure there was this level of identity politics, and I personally think we made a big mistake then, and continue too when we focus on identities and outside appearances of what compliant Jews are.

It seems today since reform/conservatives are so weak (and we are so perfect that there is no need to focus on our own problems) that we have moved on with some joy to finding errors in the ways of these struggling left wing Jews who really we should be so happy with their current level of observance (they are keeping all core Mitzvos and trying to follow in Hashem's ways as they see it). In another generation, we would have lost all these people, but they want in, they want a part of orthodoxy, just with some fixes on things they (perhaps rightly) believe are not set in stone and can be addressed. Hillel would say keep what you can and we'll get you over any of the small things still at issue. But we don't have Hillel's anymore.

I'm sure these regular posts noting that these people are not orthodox Jews and are separate and different from us is exactly the kind of push with the left while pulling with the right Reb Chaim Shmulevitz intended when he said early Chazal were wrong for pushing JESUS (srsly JESUS) away (in his read of the Gemara which may or may not have really been about Jesus but not the point).

Religion isn't worth it when we "out" or attack others for their issues between them and god, that's the dark side that makes religion worse than Atheism, thats the religion that brings crusades and the inquisition. we should focus on making ourselves better people and figuring out the laws Hashem wants us to keep to assist in that focus. and if we disagree with someone, even if they didn't study as long as we did, and don't wear the same kippah, we should respectfully pen our disagreement, and the people will decide based on our arguments, rather than based on cultish political maneuvers.

"Oy now I'm depressed again."

With love,

Meir Traube

Firstly, I must tell you that I thoroughly enjoy listening to your show every week.

Secondly, a couple weeks ago you interviewed Asher Lopatin and as you said during the show, it was perhaps one of the most fascinating and yet disturbing interviews to date. The truth is that although he mostly was attempting to defend some of his former and current colleagues from the accusation that they are Apikorsim, nevertheless he did engage in some blatant nonsense as I will show:

While Lopatin said that he is opposed to gay marriage - in fact all marriage, in a legal capacity - he said that he supports a civil union between two male partners. To justify this sentiment's consistency with the Torah, he said that the Torah only forbids one very particular sexual act, and cohabiting without this act, even if both parties derive pleasure from it, is permitted.

I would like to point out that this sentiment is clearly against Halacha as the Rambam in Hilchos Issurei Bi'ah Perek 21 Halacha 1 writes:

כָּל הַבָּא עַל עֶרְוָה מִן הָעֲרִיּוֹת דִּרְדָּף אֵיבָרִים אוֹ שֹׁחֵבֵק וְנֹשֵׁק דִּרְדָּף תֵּאָוָה וְנִהְיֶה בְּקִרְיוב בְּשֵׁר הָרִי זֶה לְוָקָה מִן הַתּוֹרָה.
שְׁנַאֲמַר (וַיִּקְרָא יְהוָה ל) (לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת הַתּוֹעֵבֹת" וְגו'. וְנֹאֲמַר) וַיִּקְרָא יְהוָה (לֹא תִקְרְבוּ לְגִלּוֹת עֶרְוָה". כְּלוּמַר לֹא
תִקְרְבוּ לְדַבְרֵים הַמְּבִיאִין לַיָּדֵי גְלוֹי עֶרְוָה:

and in Halacha 2:

לְהַבִּיט בְּיַפְיָהּ אֲסוּר. וּמִכֵּין לְמַתְכּוֹן לְדַבֵּר זֶה מִכַּת מְרֻדוֹת .

We see that any physical interaction that leads to deriving sexual pleasure from an Erva (a man is an Erva to another man) is Assur Mide'oraisa! Best case is that there will be no physical interaction between this cohabiting couple, and even that is Assur Mederabanan.

While what I wrote is quite well known and obvious, I anyway chose to write it because I heard a number of my friends quoting this "Rabbi" Lopatin.

Hatzlacha,

Adam G.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן נא

בענין לכבד באיזה כבוד בביהכ"נ לאחד שהוא מעוברי עבירה והרבים צריכים לו לרפואה וכדומה טבת תש"כ.
מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר שמעון אריה עקשטיין שליט"א.

הנה בדבר רופא יהודי מהמפורסמים שבמדינה שרבים צריכים לו להיות בהתקרבות אתו והוא איש בעל מדות רחמים וצדקה באופן גדול וגם עושה הרבה טובות לעניני הקהלה, אבל הוא נשוי נכרית ומטעם זה אין מכבדין אותו בביהכ"נ בשום כבוד והרופא רואה בזה התרחקות מהקהל ומדוכא מאד מזה ולכן רוצים כתר"ה וראשי העיר לכבדו לפעמים בפתיחת וסגירת הארון וכדומה. וגם הוסיף כתר"ה להעיר שמצד הקפדתו על אנשי העיר ברור שרק כל זמן שאמו הזקנה שהיא שומרת תורה בחיים עושה מה שעושה לטובת הקהל אף שמקפיד עליהם ואחר חייה יתרחק מן הקהל ויהיה הפסד גדול להקהל בכלל וליחידים בפרט ורוצה כתר"ה לידע דעתי בזה.

והנה עיקר הנידון בזה הוא משום איסור חניפה שיש במה שיכבדו אותו בדברים שאין מן הראוי לכבד לבעל עבירה כזו, דמצד עצם ענין פתיחת וסגירת הארון להניח לבעל עבירה ליכא שום איסור. ואף לקרא לתורה אם הוא רק בעל עבירה לתיאבון ליכא איסור בעצם אם איננו כופר, דכופר ומומר להכעיס יש לאסור בעצם משום דאין כוונתם ללמד תורת ה' בקריאתם והוו דבריהם בקריאתם רק כקריאת דברים בעלמא לא כקריאת דברי התורה תורת ה'. ועיין ברמב"ם פ"ו מיסוה"ת ה"ח בס"ת שכתב אפיקורס ששורפין אותו עם האזכרות שבו כתב הטעם מפני שאינו מאמין בקדושת השם ולא כתבו לשמו אלא שהוא מעלה בדעתו שזה כשאר הדברים והואיל ודעתו כן לא נתקדש השם, והא אין לפרש דכוונתו דשמות שנכתבו שלא לשמן מותר לשורפן דהא ודאי כשישראל כשר כתב ס"ת שלא לשמן אסור לשרוף דאף שם שנכתב על כלי כתב שם בה"ו שגונזין אותו ואם התיך כלי מתכות שהיה כתוב עליו השם הוא לוקה, אף דלא כתבו לשמו דקדושת השם. דהא אף בכתבו לקדושת השם איתא בערכין דף ו' דשם שלא במקומו לא קדוש ופרש"י בלשון ב' שלא קדיש השם ומ"מ צריך גניזה. ונראה שאף ל"ק דרש"י שפי' אינו קדוש אלא מקום השם ואותה חתיכה תיגזז נמי אין כוונתו שנקדש ממש השם, אלא שלהאיסור הנאה קורא שנקדש כיון שהוא מצד קדושת השי"ת בעצם לא מצד קדושת אותיות אלו דהרי אסור אף בשמות שלא נכתבו בקדושה, ופי' ב' לא פליג בדין אלא בפירוש אינו קדוש שהוא על הקדושה ממש שכותב אף לשם קדושה שלא במקומו לא קדיש, ומ"מ נאסר מצד קדושת השי"ת בעצם. וכדמצינו שאף אדכרתא דנכתבו בשטרות שודאי לא כתבו הסופרים לשם קדושה והיה אסור לאבדם בר"ה דף ח'. אלא כוונת הרמב"ם הוא דכיון שאינו מאמין ומעלה בדעתו שזה כשאר כל הדברים הוא כלא כתב שם כלל אלא אותיות בעלמא ולא כתבו לחשיבות שם כלל, שלכן לא נתקדש אף לחשיבות שם על אותיות אלו יותר מעל אותיות אחרות ואין להם חשיבות שם כלל. וא"כ יש למילף שגם בקריאה לא נחשב מה שקורא לחשיבות קריאת תורת ה' כיון שאינו מאמין בזה ומעלה בדעתו שהם דברים בעלמא. אבל לפתיחת וסגירת הארון וכדומה אין שייך בזה שום איסור בעצם. אבל כיון שהוא דבר שמכבדין בזה ואין מן הראוי לכבד לבעלי עבירות בזה נמצא כשמכבדין אותן בפתיחת וסגירת הארון וכדומה הוא חניפה שאסור כמפורש בסוטה דף מ"א.

אבל א"כ יש לדון בזה בדבר חדש. דהנה בתוס' שם ד"ה כל כתבו יש לפרש שלא במקום סכנה אבל במקום סכנה מותר והביאו ראייה מהא דנדרים /דף כ"ב/ שהרוצח שאל לעולא יאות עבדי השיב לו אין ופרע לו בית השחיטה וחשש דלמא ח"ו אחזקית ידי עוברי עבירה וא"ל ר' יוחנן נפשך הצלת עיין שם שלכאורה תמוה טובא הא פשיטא דמ"ש מכל האיסורין שמוותרין לעבור בשביל פ"נ וכי האיסור להחניף היה שייך להסתפק שיהיה יותר חמור משבת ומאכלות אסורות שהוצרכו התוס' לחדש והוצרכו לראיה. ובשלמא על עולא שהיה חושש דלמא היה אסור אפשר שלא מצד איסור החניפה אלא משום שהיה זה באיסור רציחה שהדין בו יהרג ואל יעבור לכן היה סבור אולי גם זה שיתחזק הרוצח ע"י דבריו שלא לחוש על איסור רציחה שעשה הוא גם כן מאביזרייהו דרציחה משום שאולי יבא מזה לרצוח עוד, והשיב לו ר' יוחנן שלא נחשב זה מאביזרייהו דרציחה והיה מותר בשביל הצלת נפשו. אבל לתוס' שעל איסור חניפה הסתלקו והוצרכו להראיה משם תמוה טובא.

ולכן צריך לומר דהוא רק בחנופה לומר על דבר רע ואיסור שעשה שיאות עבד שנמצא כאומר שאין זה דבר איסור, ולומר דין שקר סברי כמהרש"ל ביש"ש ב"ק דף ל"ח שמחוייבין למסור ליהרג ולא לשנות הדין דשינוי הדין ח"ו הוא ככופר בתורת משה מפי ה' אף שהוא רק דין בעניני ממון דלכן כיון שהשרים שאלו בפרטיות על כל דין ודין שור של ישראל שנגח לשל עכו"ם ושל עכו"ם לשל ישראל הוכרחו לומר האמת על קדושת השם עיין שם, ולכן היה מקום לומר שאף לומר להרשע שיאות עבד הוא כאומר שהיה מותר שנמצא שהוא משנה הדין שע"ז הרי הדין שיהרג ולא יעבור, והוכיחו התוס' מהא דעולא שמותר במקום סכנה. והטעם כיון שאינו אומר שהוא מותר אלא שיאות עבד אין בזה אמירה שהוא דבר מותר אלא הכוונה אף על פי שהוא דבר אסור שאסרה תורה לא מזלזלו בשביל כך משום שיאות עבד לדעת אנשים כמוהו ולא הרג בעלמא בלא טעם. ולכן אף שבלא סכנה אסור משום שנדמה כמסכים שהוא מותר, אינו מחוייב למסור נפשו על זה.

וא"כ אפשר שכל איסור חנופה הוא רק בכגון זה דהוא כהסכמה על האיסור ועל דין שקר כהא דאיתא התם /סוטה דף מ"א/ באגריפס שאמרו לו אחינו אתה שנמצא שאומרין שכשר למלכות, שאם היו אומרין כן בפירוש היה זה בדין יהרג ואל יעבור, לכן אף שלא אמרו בפירוש שהוא כשר דיש לפרש דכוונתם שכיון שאחינו אתה במצות, כדפי' התוס' ביבמות, איננו מקפידין מלעבדך כמלך אף אם אינך כשר למלכות, ולכן לא היו מחוייבין למסור נפשם ע"ז אבל מ"מ עברו איסור חנופה שבדבריהם החזיקוהו שישאר במלכותו ואף אם גם בלא דבריהם היה נשאר במלכותו מ"מ אסור להחניף בדבר שהוא כהסכמה על מה שנעשה שלא כדין תורה. ואף שלא היו מחוייבין למסור נפשם נענשו משום דלא היה להם לירא שיהרגו גם אם לא היו אומרין כלום אלא היו שותקין אף אם היה חשש שירחקם ולא יהיה דעתו נוחה עם החכמים שמחמת זה היו רשאים לשתוק כדכתבו התוס' מ"מ כיון שלא היה חשש הריגה היה אסור להם להחניף. וניחא מש"כ התוס' /סוטה דף מ"א/ וזהו עונש החנופה בדבר עבירה שמחניף לחברו מחמת יראתו מפניו ואינו חושש על יראת הקדוש ברוך הוא ועושה עין שלמעלה כאילו אינה רואה עיין שם שלכאורה אם אדם ירא מאדם שלא יהרגו מותר לעבור וגם בחנופה הא כתבו בסמוך דמותר במקום סכנה ולא הוי בזה כעושה עין שלמעלה כאילו אינה רואה משום דאדרבה כך ציוה הקדוש ברוך הוא שנירא מהאדם ולא ניחוש אז ליראת הקדוש ברוך הוא מלעבור על דבריו, אלא כוונתם דלא היתה היראה מאגריפס שלא יהרגם אלא שירחיקם ולא יהיה דעתו נוחה מהם שמצד יראה כזו אסור לעבור על איסורין וחנופה.

וכן הא דאמר ירמיהו הנביא לחנניה אמן כן יעשה ה' היה זה חנופה מטעם שירמיהו היה יודע בברור שניבא חנניה בשקר והי"ל לומר לחנניה תיכף שהוא שקר ולא לומר על דברי שקר אמן שנדמה כמסתפק ח"ו בנבואתו האמתית כדפי' מהרש"א בח"א, ואף שגילה ירמיהו בדבריו שאינו מאמין לנבואת חנניה נגד נבואתו האמתית מ"מ בלשון אמן כן יעשה שאמר היה כלשון המסתפק שזה הוי חנופה.

וכן לומר לנבל נדיב ולכילי שוע היא חנופה שבהמקצת צדקה שעושה יצא ידי חובת צדקה עד שנקרא גם נדיב שהוא שלא כדין התורה, ואיסור ממש שמשקר בדין ליכא משום שאפשר שאף שלא יצא ידי חובתו בצדקה קוראו נדיב בשביל הצדקה שעשה שזה הוי ענין נדיבות עכ"פ, אבל נדמה מזה שמשבחו שיותר לא מחוייב שלכן הוא באיסור חנופה. ומתיר בעוה"ז שיש לחוש לסכנה כיון שאינו משקר לשנות הדין ממש אלא רק נדמה מלשונו שהוא רק חנופה שהותר מפני פ"נ. ומה שהוצרכו האמוראי /סוטה דף מ"א/ ר' יהודה בר מערבא ור' שמעון בן פזי לחדש, הוא להתיר אף שהוא חשש רחוק לסכנה שהקרא החשיבה זאת לסכנה והתירה בעוה"ז. וקשה קצת על התוס' /סוטה דף מ"א/ שלא הוכיחו מכאן שבמקום סכנה מותר, ואולי שלא נימא שהוא מטעם אחר כיון שחשש הסכנה הוא רחוק טובא. ואולי סברי שר' לוי אוסר גם בעוה"ז דמה שפליג הוא גם על הדין ולא רק על פירוש הקרא דכראות פני אלקים שלכן צריך למילף מקרא דלא יקרא לנבל נדיב, וכיון שר' לוי אוסר היה מקום לומר דאוסר גם במקום סכנה, לכן הביאו מעולא ור' יוחנן שלא מסתבר להו שר' לוי יפלוג גם עלייהו אלא שפליג משום דלא מחשיב זה דבעוה"ז לסכנה בסתמא, ולכן במקום סכנה ממש כהא דעולא מודה שמוותר.

וכן הא דיעקב דאמר לעשו כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלקים שהוא ג"כ כשיקר הדין שהרי אסור להסתכל בפני אדם רשע ואיך שייך ליהנות מזה. אבל הוא רק בדין חנופה משום שכוונתו על הפיוס והרצון שנעשה בראיית פניו כדמסיק ותרצני אבל חנופה עכ"פ הוי, והיה מותר משום שמוותר בעוה"ז לרשב"ל. וכן הא דאומר לרשע צדיק אתה הוא חנופה משום שג"כ נדמה שאומר על מעשיו שהוא בצדק ובדין, אבל כיון שאינו אומר על איזה דין מיוחד אין בזה משקר ממש בהדין אלא הוא בדין חנופה, שלכן היה מקום להסתפק שיהיה אסור אף במקום סכנה והוצרכו התוס' להוכיח שמקום סכנה שרי.

אבל להחניף בענינים שלא שייכים לומר שהוא מסכים להאיסורים ודברים הרעים שעושה אפשר שליכא איסור כלל כגון לשבחו ביפיו ובחכמתו בעניני העולם ובמדותיו אף אם מגזמים מעט משום שצריכים לו אפשר ליכא איסור כיון שאין זה כאלו שבגמ'. וכן הוא לכבדו בפתיחת וסגירת הארון וכדומה שהוא רק ענין כבוד בעלמא ולא נראה מזה שום הסכם למעשיו הרעים, כי להכל ידוע על מה מכבדים לו שהוא בשביל שרבים צריכים לו ויש לו גם מעלות הרבה במעשיו שבין אדם לחברו שראוי לכבדו בשבילם אך שבדברים שבביהכ"נ הנהיגו שלא לכבד לבעלי עבירה כזו שנשואין לנכריות שהוא כפי הראוי וכשיכבדו לזה יהיה זה לחניפה על שצריכין לו, עכ"פ כיון שאין בזה שום שייכות להסכמה למעשיו וגם הוא ידוע שאין מסכימין למעשיו אך שמכבדין אותו בשביל שהוא רופא מפורסם ושצריכים לו אין זה בכלל החנופה שאמרינן בסוטה.

ולכן אף שגם מזה צריך להתרחק אף מחנופה כזו, שהוא כשמשבחו יותר ממה שהוא ראוי, כי לשבחו במה שהוא ראוי באמת ודאי ליכא איסור דרק בעכו"ם נאמר לאו דלא תחנם לא תתן להם חן בע"ז דף כ' אבל בישראל אף בעוברי עבירה ליכא איסור זה אבל לשבחו ביותר יש להתרחק, ואולי יש גם איסור בדבר לא רק מצד מדבר שקר תרחק אלא גם מצד חנופה, דמצד שקר כיון שהוא לכוונת שלום אין לאסור כהא דכתובות דף

י"ז, וא"כ גם לכבדו בפתיחת וסגירת ארון שאין בזה ענין שקר נמי אולי יש איזה איסור מצד חנופה. אבל כיון שאין איסורו ברור ויותר נוטה שאין בזה איסור אלא מעלה טובה הוא להתרחק אף מחנופה כזו יש להקל אם רואה כתר"ה וראשי העיר אשר יש צורך גדול להקהל ולאנשי העיר שיכבדו אותו באיזה דבר בביהכ"נ כהא דפתיחת וסגירת הארון וכדומה. אבל לקריאה בתורה אין להתיר מטעם שכתבתי לעיל. ידידו מוקירו, משה פיינשטיין.

ספר יראים סימן רמח [דפוס ישן - נה]

לא תחניפו. צוה יוצרנו בפ' ואלה מסעי לא תחניפו את הארץ. ותניא בסיפרא הרי זו אזהרה לחנפים. והריני מפרש פ' חנופה שהזהירה עליה התורה כל השומע דבר עולה ושאינו הגון או רואה דבר רע ואמר טוב הוא ואינו שותק מתוך יראה לא מגופו ולא מממונו אלא מתוך רשע לבבו או חושב בלבבו ואומר (בלבבו) ברע עשה פן אפו עלי ויתקוטט עמי ואיני מפסיד בקטיטתו כי אם חסדו ואהבתו נקרא חנף עובר בלא תחניף. כדתנן בסוטה באלו נאמרין [מ"א א'] אמרו לו אל תירא אגריפס המלך אחינו אתה אחינו אתה. ואמרין בגמרא [שם ב'] באותה שעה נתחייבו שונאיהן של ישראל כליה שהחניפו לאגריפס ואפי' בשתיקה נקרא חנף כדאמרין בקדושין פ' אחרון גבי רב יהודא [ע' ב'] אמר רב נחמן השתא דאתי מר לישתעי מילי דלא לימרו קא מחנפי רבנן אהדדי פ' אשתיקותא והאומר לרע טוב נקרא חנף דאמר ר"א כל אדם שיש בו חנופה אפי' עוברין שבמעיי אמן מקלילין אותו שנאמר אומר לרשע צדיק אתה יקבוהו עמים יזעמוהו לאומים. אבל המשלים לרשע ומראה עצמו אוהבו מחמת יראתו אינו נקרא רשע כדתנן בגיטין בהנזקין [ס"א א'] שואלין בשלומן מפני דרכי שלום. ותניא רבן יוחנן בן זכאי מעולם לא הקדימני אדם שלום ואפילו [גוי] בשוק. ואמרין בסוטה באלו נאמרין [מ"א ב'] דרש רב יהודה ממערבא ואמרי לה ר' שמעון בן פזי מותר להחניף הרשעים בעולם הזה שנאמר ולא יקרא לנבל נדיב ולכלי לא יאמר שוע מכלל דבעולם הזה שרי. ריש לקיש מהכא כראות פני אלהים ותרצני. למדנו שמחניפין לרשעים מחמת פחד שרי אבל שלא מחמת פחד נקרא חנף מאחר שאינו גורם לו להחניף לרשע כי אם רשע לבדו ושנאת הטוב והישר.

ויזהר אדם מן החנופה. דאמר ר"א כל עדה שיש לה חנופה לסוף גולה שנאמר עדת חנף גלמוד וכתוב ואנכי שכולה וגלמודה. ואמר רב חסדא א"ר ירמיה ד' כתות אין מקבלות פני השכינה כת לצים כת חנפים כת שקרים כת מספרי לשה"ר וכו'. וירא שמים יתן לבו וטוב לפני האלהים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה.

Rabbi Katz

חזון איש סימן ב ס"ק טז

וּנְרָאָה דְּאִין דִּין מוֹרִידִין אֱלֹהִים בְּזִמְנָא שֶׁשֶׁגַחְתּוּ יְתֵי גְלוּיָא כְּמוֹ בְּזִמְנָא
שֶׁהָיוּ נֹסִים מְלוּיָן וּמִשְׁמַשׁ צַת קוֹל, וְלִדְיָקֵי הַדּוֹר תַּחַת
הַשֶּׁגַחַה פִּרְעִית הַנִּרְאִית לְעֵין כָּל, וְהַכּוֹפְרִין אִזּוּ הוּא צְנִלְזוֹת
מִיּוֹחַדוֹת צְהַעִיית הַיֵּלֵךְ לַתְּחוֹוֹת וְהַפְּקָרוֹת, וְאִזּוּ הֵיכֵּךְ צִיעוֹר
רַשְׁעִים גְּדָרוּ שֶׁל עוֹלָם שֶׁכָּל יָדְעוּ כִּי הַדָּהַת הַדּוֹר מַצִּיָּא פּוֹרְעַנְיוֹת
לְעוֹלָם וּמַצִּיָּא דָּבָר וְחָרָצ וְרַעַצ צְעוֹלָם, אֲבָל בְּזִמְנָא הַכַּעֲלָם שֶׁנִּכְרַחַה
הַאֲמוּנָה מִן דַּלַּת הַעַם אִין צְמַעְשָׁה הוֹרְדָה גְּדָר הַפְּרָלָה אֱלֹהִים
הוֹסֵפֶת הַפְּרָלָה שִׁיבֵי צְעִינֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַשֶּׁחַחָה וְהַלְמוֹת חִ"ו וְכִיוֹן
שֶׁכָּל עַלְמָנוּ לַחֲקֹן אִין הַדִּין נוֹהֵג צְשַׁעָה שֶׁאִין צוּ תִּיקוֹן וְעַלְיוֹ
לְהַחְזִירָם צְעִצּוֹתוֹת אֲהַבָּה וְלַהֲעַמִּידָם צְקָרָן אֲוֹרָה צְמַח שִׁדְיוֹ
מַגַּעַח.

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן סו

בענין שרטוט על ניר אופן בנין בית תיפלה אם מותר. כ"א טבת תשי"ז. מע"כ ידידי מו"ה ר' מיכאל קאסטעל שליט"א.

בדבר שאלתו איך שאומנתו היא לשרטוט אופני הבנינים על ניר שעל פי תמונה זו בונין אח"כ אם מותר לשרטוט לעכו"ם הרוצים לבנות בית תיפלה. הנכון לע"ד שלדינא מותר אף באופן שליכא חשש איבה, דהא אף לבנות הבנין ממש מותר לרש"י ע"ז דף ט"ז והטור יו"ד סי' קמ"ג כתב שכן סובר גם הרמב"ם וכן סובר הב"י שם שרמב"ם ורש"י הם בשיטה אחת שמותר לבנות תשמיש דתשמיש לעכו"ם ורק הכיפה שמעמידין עליה האליל עצמו אסור לבנות וכן פסק גם הר"ן שם שמותר לבנות הבימוס שמקריבין העכו"ם עליה זבחים לע"ז, וא"כ כ"ש בית תיפלה שמותר אף לבנות. ולכן כיון שפסק המחבר שם סעי' ב' כרמב"ם ורש"י מותר לבנות בית תיפלה לדידיה והרמ"א והש"ך שלא כתבו על זה כלום משמע שפוסקין כהמחבר. וא"כ כ"ש שמותר לעשות שרטוט אופן הבנין שידעו הבונים איך לבנות.

אבל הט"ז סק"ד הקשה על המחבר והרמ"א שפסקו לקולא הא יש לפסוק לחומרא בפרט באיסור אליל ומסיק כן להלכה. והגר"א פליג על הטור והב"י בדעת הרמב"ם שאינו ענין לזה דהא אמר במתני' הגיע לכיפה עיין שם וכוונתו דהטרקלין והחצר שכתב הרמב"ם שמותר לבנות הוא רק הבנין שהוזכר במשנה שמותר לבנותה עד הכיפה וא"כ אפשר שמפרש כתוס' שהוא בנין שאינו לעבוד שם הע"ז אלא כגון מרחץ ובית משפט שלהם ומקום שמתכנסים שם לצורך ענינים אחרים אבל נוהגין להעמיד שם אליל ובנין שם כיפה להעמיד עליו האליל שרק זה מותר, דלא כדמפרשי הטור והב"י שגם הבנין נעשה לעבוד שם את הע"ז דלכן הוא כרש"י. ונמצא שלהגר"א גם הרמב"ם סובר כתוס' שאסור שלכן ודאי יש להחמיר כדסובר הט"ז. וא"כ יש לאסור להט"ז לבנות בית תיפלה לעכו"ם. ואף שיש מקום לחלק דל"ד בית תיפלה שרק מתפללין שם שזה אפשר להם גם בלא הבנין שנמצא שהבנין הוא רק להנאתם שיהיה להם למחסה מזרם וממטר ולצל מחורב שנמצא שגם בית תיפלה הוא רק כטרקלין שכתב הרמב"ם לשיטת הגר"א וכמרחץ שכתבו התוס' שמותר לבנות עד הכיפה, מ"מ יותר מסתבר שלהט"ז אסור לבנות דאולי מחוק ע"ז שלהם להתפלל דוקא בבית תיפלה. ויש להחמיר כהט"ז.

אבל לשרטוט אופן הבנין על ניר שעדין אין שייך זה למלאכת הבנין כלל וגם אינו שייך לחוקי ע"ז שלהם איך לבנות, ואף אם יש בעשיית השרטוט יותר נוי מכפי שהיו בונין בעצמם בלא אופן משורטט הוא רק נוי להבאים שם כמו שעושין בית מלון יפה בשביל זמן הקצר שלנין שם וכדומה, מסתבר שאף לתוס' מותר. וא"כ אף למאי דמסיק הט"ז לאסור לבנות, יש להתיר לשרטוט אופן הבנין על ניר. ול"ד למאי שאסור למכור להם קלפים ודיו לכתוב בהן ספרי דתן להרמ"א ס"ס קל"ט שהביא הט"ז דהתם הרי בהכתיבה גופה שיכתוב העכו"ם ספרי דתן עושה איסור בהמינות שכותב ועוברין על לפני עור אבל בהבנין עדין אין עושין האיסור עד שיעבדו ויתפללו שם כדאיתא בר"ן אף לגבי בימוס וכ"ש בבנין דבית תיפלה וא"כ ליכא בהשרטוט על הניר איסור דלפ"ע דהוא לפני דלפני. ומצד לבנות לעכו"ם שמשמע שהוא איסור אחר מצד עצמו הא ליכא בשרטוט זה לכו"ע כדבארתי.

ועוד יש טעם גדול להתיר מטעם דהוי שרטוט אופן הבנין על הניר רק מסייע שאין בו ממש שהוא רק להקל על הבונים דהם יכולים לבנות גם בלא השרטוט והמשרטט אינו יכול בלא מעשה הבנין שלהם. ול"ד למסייע שכתב הט"ז שרש"י והרמב"ם מתירין רק לבנות עם עכו"ם ביחד שהוא מסייע שנמצא לפירושו שהתוס' שאסרי הוא אף לבנות עמהם אף שהוא רק מסייע, דהתם הרי צריכין גם למלאכתו דכל אחד עושה בעצמו מה שעושה ולא היה נגמר הבנין בלא מלאכתו והוי כזה אינו יכול וזה אינו יכול דנחשב כל אחד עושה ממש ולכן פליגי התוס'. ואדרבה תמוה סברת הט"ז לרש"י ורמב"ם שיתחשב רק מסייע. אבל השרטוט לגבי הבנין הוא ממש רק מסייע שצורכו הוא רק להקל על הבונים.

ונמצא שלדינא יש להתיר אבל עכ"פ מהראוי להתרחק מהכיעור אם אין בזה משום איבה דאם יש משום איבה הא משמע בתוס' /ע"ז/ דף י"ט ד"ה הגיע שאף לעשות תכשיטין לעכו"ם שהוא אסור מדינא היה מותר שהרי הוצרכו לומר דליכא איבה וא"כ כ"ש כשיש איבה שאין להחמיר כשמותר מדינא. וכן אף באין לחוש לאיבה אבל הוא עני שצריך לפרנסתו אינו צריך להחמיר מאחר שמדינא מותר וכ"ש כשיש לו הפסד ממון כגון שעובד אצל אחרים ואם לא ירצה לעשות שרטוטים אלו יסלקוהו מעבודתו שאין לו להחמיר. אבל כשליכא הפסד ממון וא"צ לפרנסתו וליכא איבה יש לו להחמיר ולהתרחק מן הכיעור שלא להיות אף מסייע רחוק לזה.

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן קמט

והנה בפעדעריישאן שנותנין הגבאים גם למוסדות הכופרים כהא דשל הרעפארמער וקאנסערוואטיוון הרי אסור ליתן לשם כלל אף לא ממעות צדקה, דנמצא דתומך במעותיו מוסדות המחנכים ילדים לכפור בעיקרי הדת שהם כמסיתים ומדיחים והוא כעוזר להם. ומסתבר שגרוע עוד מנותן לעכו"ם לעזרם לבנות בית תיפלה להם דהתם ליכא הסתה והדחה אלא איסור לפנ"ע שאולי גורם בנתינתו שיעברו הנכרים על איסור ע"ז, ואיסור מהנה לע"ז שאינו חמור כ"כ דהא איכא דפליגי על זה בע"ז דף י"ג, והכא הרי נמצא שעוזר לאיסור מסית ומדיח שהוא איסור היותר חמור. דאיסור מסית ומדיח הוא אף לכל מצות התורה אף שאינו חייב מיתה על מסית ומדיח לשאר איסורים דהא יליף חומרא דאין טוענין למסית מנחש הקדמוני שהיה על מצוה בעלמא ולא על ע"ז, וכ"ש שהוא על כפירה בעיקרים שהוא חמור טובא. ומסתבר שאף באופן שכשלא יתנו לשם השומרי תורה לא יתנו כלום למוסדות התורה אסור ליתן להם אלא אם ע"י נתינת השומרי תורה יתנו למוסדות התורה יותר מכל נתינות השומרי תורה, שאז נמצא שלא סייעו כלום למוסדות הכופרים אלא אדרבה גרעום.

רא"ש מסכת ברכות פרק ג סימן נב

אמר רב יהודה כנעני ערום אסור לקרות קריאת שמע כנגדו. אעפ"י דכתיב בהו אשר בשר חמורים בשרם וגו' הא כתיב בהם ערוה דכתיב וערות אביהם לא ראו הילכך המל את הגר צריך לכסות ערותו בשעת הברכה. ויש שנוהגים גם כן כשמלין את הקטן ויש אומרים דאין צריך דהא אמרינן לעיל דאם היו בניו ובני ביתו קטנים ישן עמהן בטלית אחד וקורא ק"ש. ואין ראייה מהתם(ז) דקורא ק"ש לרואה את הערוה. וה"ר יונה ז"ל כתב דודאי בקטן כ"כ לא חשבינן ליה ערוה ואינקנו צריך לכסותו בשעת הברכה. קנז וגם נראה כיון דלתקוני המילה קאתי קרינן ביה שפיר והיה מחניך קדוש ואין בו באותה שעה משום לא יראה בך ערות דבר: